

השפעת הסדר
אזורי
על הכלכלה
והחברה הישראלית

ינואר 2017

מסמך זה הינו תמצית עבודת המחקר של הצוות הכלכלי של "ישראל יוזמת", שנערכה באוקטובר-דצמבר 2016. המחקר נועד להציג את הערכת ההשפעות הדרמטיות של הסדר אזורי על הכלכלה והחברה בישראל. מסקנתו העיקרית של המחקר היא שהסדר אזורי, אשר יוביל לקשרי כלכלה עם מדינות האזור, טומן בחובו השלכות חיוביות מרחיקות לכת על המשק הישראלי. הוא יוביל לצמיחה כלכלית-חברתית חסרת תקדים שתורגש בכל שכבות האוכלוסייה, ותבטא בגידול בהכנסה הפנויה, ברמת החיים של משקי הבית, בצמצום הפערים החברתיים ובהיקף ורמת השירותים הציבוריים לאזרח.

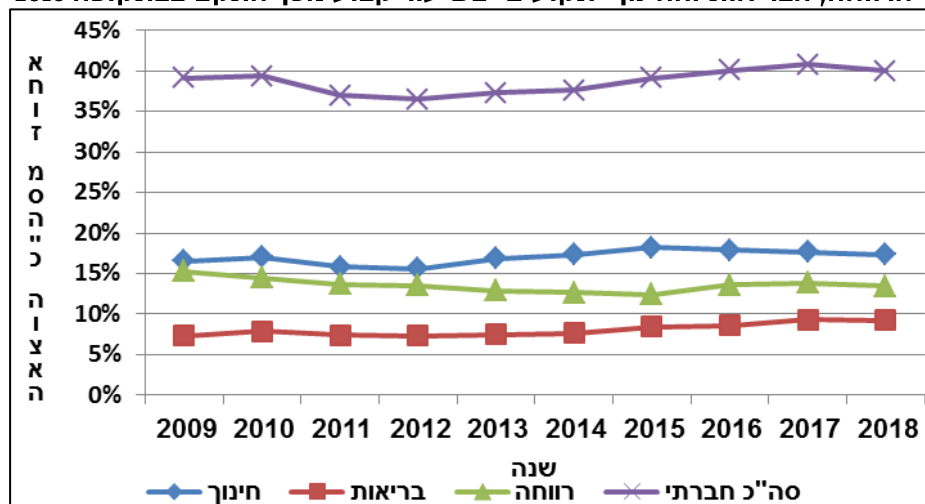
מבוא

מסמך זה הינו תמצית עבודת המחקר של הצוות הכלכלי של "ישראל יוזמת", שנערכה באוקטובר-דצמבר 2016. המחקר נועד להציג את הערכת ההשפעות הדרמטיות של הסדר אזורי על הכלכלה והחברה בישראל. מסקנתו העיקרית של המחקר היא שהסדר אזורי, אשר יוביל לקשרי כלכלה עם מדינות האזור, טומן בחובו השלכות חיוביות מרחיקות לכת על המשק הישראלי. הוא יוביל לצמיחה כלכלית-חברתית חסרת תקדים שתורגש בכל שכבות האוכלוסייה, ותבטא בגידול בהכנסה הפנויה, ברמת החיים של משקי הבית, בצמצום הפערים החברתיים ובהיקף ורמת השירותים הציבוריים לאזרח.

ניתוח מרכיבי תקציב המדינה בשנים האחרונות, ובחינת מרכיבי התקציב הדו-שנתי של 2017-2018, ובעיקר בשנים שחלפו מאז המחאה החברתית בקיץ 2011, מהווה הוכחה, כי בצד ניתוח תחזיות הצמיחה של המשק הישראלי, ישראל ניצבת בפני "תקרת זכוכית" תקציבית, אשר בולמת את היכולת לפתור את בעיות היסוד של הכלכלה והחברה בישראל ואת היכולת להבטיח את מיצוי הפוטנציאל העתידי של ישראל כמדינה משגשגת ומובילה באזור. לפיכך אין אפשרות להתמודד עם האתגר הכלכלי-חברתי של ישראל באמצעות חלוקה אחרת של עוגת התקציב, אלא רק על ידי הגדלה משמעותית שלה.

תקרת הזכוכית התקציבית

תקציבי הרווחה, הבריאות והחינוך "תקועים" בשיעור קבוע מסך התקציב בתקופה 2009-2018

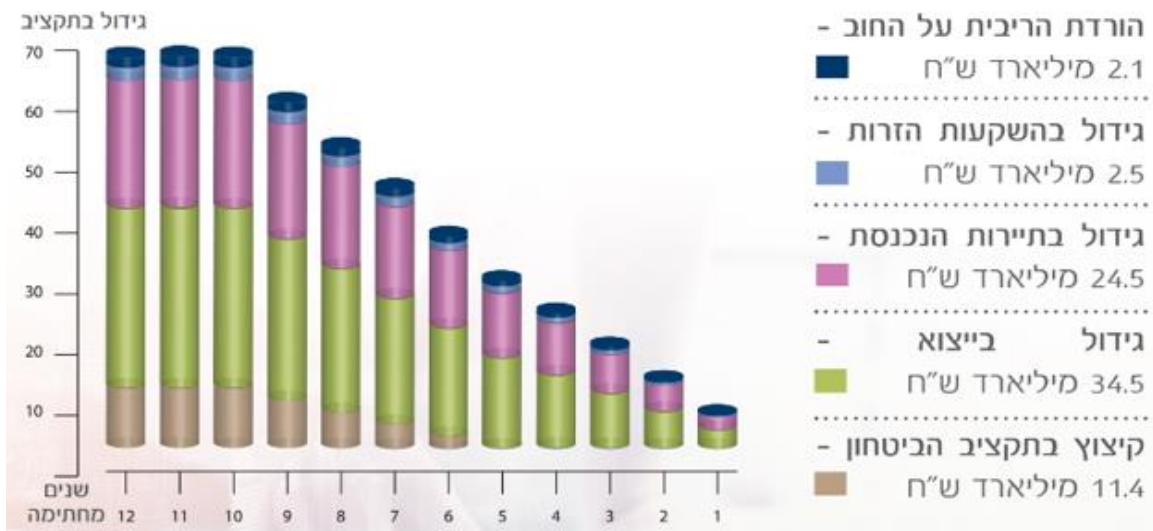

המחקר מראה כי רק הסדר אזורי יכול להבטיח את ההגדלה של עוגת התקציב ובכך לאפשר את פריצת תקרת הזכוכית, ולהקצות את המשאבים שיאפשרו את מימון הרפורמות הכלכליות-חברתיות.

עיקרי הממצאים

- ללא שינוי משמעותי במתווה הנוכחי של כלכלת ישראל, קצב הצמיחה צפוי להאט משמעותית, הפער בין רמת החיים בישראל והמדינות המפותחות צפוי להתרחב, ומגבלות התקציב לא יאפשרו לממש מדיניות להפחתת יוקר המחיה.
- הסדר אזורי בין ישראל למדינות ערב המתונות, יכול להביא לשינוי זה, לייצר השפעות כלכליות דרמטיות שבאמצעותן ניתן יהיה לפתור את בעיות היסוד של הכלכלה והחברה בישראל. בתוך כך:
 - גידול של 55.3 מיליארד דולר בשנה לתמ"ג (גידול של 19%).
 - תוספת של 75 מיליארד ש"ח למקורות תקציב המדינה בכל שנה.
- הצמיחה הכלכלית תביא לעלייה ברמת החיים שתורגש בכל שכבות האוכלוסייה ותייצר את המשאבים הדרושים להורדת יוקר המחיה, שיפור מצבו של מעמד הביניים, צמצום ממדי העוני, הפחתת מיסים והשקעה מאסיבית בתשתיות, במחקר, בחינוך ובבריאות.

תוספת של 75 מיליארד ש"ח בשנה למקורות תקציב המדינה

ניתוח תרחיש הייחוס – כלכלת ישראל ללא הסדר אזורי

כלכלת ישראל היא מהמתקדמות והמפותחות בעולם. ההתפתחות הכלכלית מאז קום המדינה מהווה הישג אדיר לאזרחי ישראל ולממשלותיה, וניתן להתגאות בהישגיה הרבים בתחום המדע, המחקר והפיתוח, החקלאות, הרפואה, תעשיית ההי-טק ועוד. עם זאת, כלכלנים רבים גורסים כי בלא שינוי יסודי, **אשר ניתן להשיג רק על ידי צמיחה והגדלת מקורות התקציב, קיימת סכנה למשק הישראלי**. לא נפרט כאן את כל הסוגיות שבבסיס הערכה זו, אך נבקש להתמקד בכמה בעיות יסוד מרכזיות:

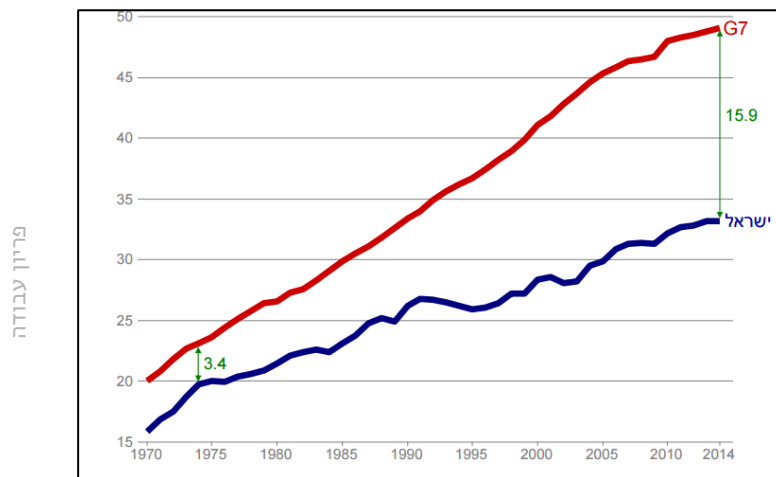
1. קצב הצמיחה צפוי להאט משמעותית

לכאורה, בשנים האחרונות נהנית ישראל משיעור צמיחה שנתי בתמ"ג לנפש הנחשב גבוה ביחס לעולם המערבי - 2.3% בישראל לעומת 0.6% בממוצע מדינות ה-G7. זהו נתון מטעה הנובע מאפקט של

תנודות מחזוריות בלתי מסונכרנות - בעוד שהמשק הישראלי סבל ממיתון ב-2002-2003, רוב מדינות המערב אשר נכנסו למיתון בעקבות המשבר הכלכלי של 2008, מצויות עדיין בתהליך התאוששות. בהסתכלות ארוכת טווח, מגלים שהתנודות המחזוריות בישראל ובמערב נעות סביב מסלול צמיחה עקבי מאז שנות ה-70, בשיעור כמעט זהה של כ-1.8% בשנה, המשאיר את ישראל מאחור, עם תמ"ג לנפש נמוך משמעותית ממדינות ה-G7 וקושי להדביק את הפער. כיום התמ"ג לנפש בישראל עומד על \$35,330 לעומת ממוצע של \$43,451 במדינות ה-G7 ו-\$55,837 בארה"ב. יש לציין כי נתונים אלה לא מציגים את כל התמונה - ראשית, הם מציגים את הערך הממוצע, אשר אינו לוקח בחשבון את הפערים בין העשירונים הגבוהים והנמוכים; שנית, אם לוקחים בחשבון גם את נטל המס והיקף השירותים אותן מספקת המדינה, אזי הפער השלילי בין ההכנסה הפנויה בישראל ובקבוצת המדינות הנ"ל מתרחב בצורה משמעותית.

לא זו בלבד שהתוצר אינו צומח בקצב מספק להדבקת הפער מול המערב, תחזיות רבות צופות כי קצב גידול התמ"ג צפוי להאט משמעותית בשנים הקרובות. דו"ח נגידת בנק ישראל לשנת 2015 מעריך כי עקב מיצוי תרומת העלייה להשכלה ב-40 השנים האחרונות, קצב הצמיחה צפוי להאט ל-1.2% בשנה. לפי הדו"ח, גם אם האוכלוסייה החרדית תיכנס למעגל ההשכלה, תיוותר הצמיחה בשיעור של 1.3% בלבד. נתון נוסף המשקף תחזית לירידה בצמיחה הינו הפיריון מעבודה (תמ"ג לשעת עבודה). מדובר בגורם המרכזי המשפיע על שיעור הצמיחה ועל המשכורות במשק. קצב צמיחת הפיריון בישראל איטי ומביא לפער הולך וגדל בין ישראל למדינות ה-G7:

פיריון עבודה, 1970-2014 (מקור: דן בן דוד, מכון 'שורש' ואוניברסיטת תל-אביב)

תופעה זו נובעת מפער הולך וגדל בין חלקי האוכלוסייה הכשירים להשתלב במשק מודרני לבין חלקי אוכלוסייה הולכים וגדלים שאינם, וכן ממיצוי מנועי הצמיחה של התעשיות הטכנולוגיות המתקדמות.

נתונים מדאיגים אלו צפויים להביא להחרפת הפערים ברמת החיים בין ישראל למדינות המערב. ישראלים משבילים רבים לא יוכלו עוד לבחור להישאר בישראל, לשאת בנטל הולך וגובר מבלי להשתכר

בהתאם לפוטנציאל שלהם – תופעה הצפויה להחריף את מצב המשק עוד יותר. לצד זאת, האטת הצמיחה צפויה להביא לעליה באבטלה וירידה בהכנסות משקי הבית. יותר משפחות ידרשו לשירותי רווחה מהמדינה בעוד שלתקציב המדינה לא ימצאו מקורות תקציביים שיכולים לממן זאת.

אם ברצוננו להימנע מהתממשות התחזיות קודרות אלו, עלינו לייצר בדחיפות מנועי צמיחה חדשים למשק, ולמצוא מקורות תקציביים להשקעה מאסיבית בתשתיות הפיזיות והאנושיות שבו.

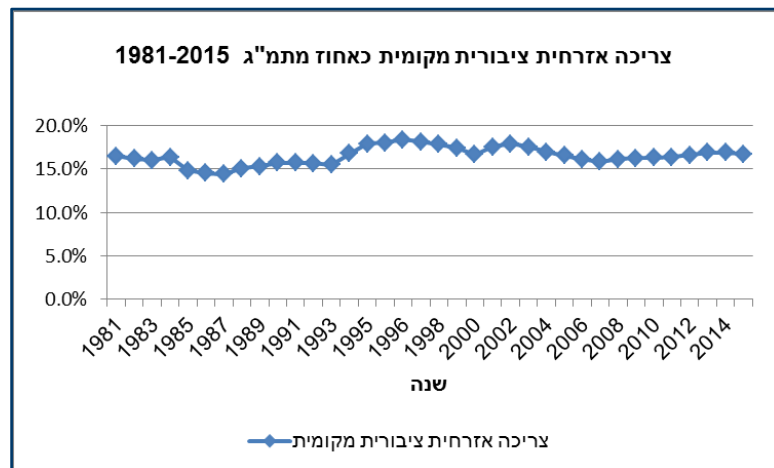
2. אפשרות של חרם כלכלי על ישראל

הידרדרות במצב המדיני עלולה להתבטא גם בהטלת סנקציות כלכליות והחרמת הייצוא הישראלי לסוגיו. גם סנקציות מתונות או חרם צרכנים בחו"ל עלולים לפגוע קשות בכלכלת ישראל, שהנה כלכלה פתוחה לעולם בה הייצוא והייבוא תורמים כ-80% מהתוצר. סנקציות כלכליות ו/או חרם יגרמו לנסיגה כלכלית, לעלייה חדה בשיעורי האבטלה ובחוב הלאומי החיצוני, ולירידה באיכות החיים ובחוסן הלאומי. כל פגיעה של 10% ביצוא הישראלי תקטין את שיעור הצמיחה והצריכה הפרטית במשק ב-1%.

3. היעדר מקורות תקציביים למימוש מדיניות חברתית

מאז המחאה החברתית ב-2011, גוברת הדרישה הציבורית למימוש מדיניות ממשלתית חברתית, שתספק פתרונות ליוקר המחיה, לממדי העוני המתרחב, ולהשקעה הנמוכה בשירותי הרווחה. במצב הקיים הממשלה אינה מסוגלת לבצע צעדים מעשיים שיביאו לשיפור רמת החיים של מעמד הביניים, יורידו את יוקר המחיה ויתמודדו עם ממדי העוני. דוגמא לכך הם הצעדים החברתיים אותם ביצעה הממשלה לאחר שאימצה חלק מהמלצות ועדת טרכטנברג, שהוקמה לאחר מחאת 2011. צעדים אלו הביאו להקלה מסוימת על משקי הבית, בעיקר אצל משפחות צעירות, אך מאחר שמקורות תקציביים קיימים למימון צעדים אלו לא נמצאו, הממשלה נאלצה להעלות מסים. בפועל, הציבור מימן את ההקלות שקיבל.

כפי שניתן לראות בתרשים המוצג, מאז שנות ה-80 ההוצאה הציבורית האזרחית נותרה בשיעור כמעט קבוע ביחס לתוצר. כלומר, ניכר כי לא ניתן להגדיל משמעותית את ההוצאה הציבורית האזרחית ללא גידול משמעותי בתוצר.

כמו כן, כפי שהראינו למעלה, ברור להבחין כי נתח ההוצאה הממשלתית המופנה לתחומי הרווחה, הבריאות והחינוך אכן לא גדל משמעותית חרף המחאה של שנת 2011.

לסיכום, תרחיש הייחוס מראה כי אם לא תימצא דרך להגדיל את העוגה התקציבית מבלי להכביד את נטל המיסים, נמשיך להיתקע ב'תקרת זכוכית' תקציבית, שלא תאפשר לממשלה לבצע מהלכים שיביאו לשינוי משמעותי בממדי העוני וברמת החיים של מעמד הביניים.

ההזדמנות להסדר אזורי

השינויים והזעזועים העוברים על המזרח התיכון מייצרים הזדמנות חדשה לחזק את עוצמתה המדינית, הביטחונית והכלכלית של ישראל. מדינות ערב הפרגמטיות מבינות שישראל איננה האויב שלהן, אלא בעלת ברית חזקה למאבק בארגוני הטרור ובאיום האיראני, ולשיתוף פעולה כלכלי שישפר את מצבם של עמי האזור. נציין כי שיתוף פעולה כלכלי אזורי חשוב הן לכלכלה הישראלית והן לביטחון הלאומי, שכן אי היציבות הכלכליות והאבטלה הגואה במדינות האזור מהוות איום בטחוני על ישראל.

לפיכך, ניתן למנף את האינטרסים המשותפים של מדינות האזור, ולקדם 'עסקת חבילה אזורית', שתאפשר להגיע להיפרדות הדרגתית מהפלסטינים לשתי מדינות, להסדרי ביטחון אזוריים ולתוכנית כלכלית לשיקום המזרח התיכון. התוצאה תהיה ברית אזורית שתחליש את איראן והאסלאם הקיצוני, תיצר צמיחה כלכלית, ותילחם בהקצנה ובהידרדרות באזור. הכלכלה הישראלית תצמח ותשגשג ונחזק את ביטחונה ומעמדה של ישראל כמעצמה אזורית.

תרחיש היעד – השפעת הסדר אזורי על כלכלת ישראל

עבודת המחקר העלתה מסקנות ברורות לגבי השפעותיו הדרמטיות של הסדר אזורי על כלכלת ישראל. 10 שנים מחתימת הסדר אזורי, התוצר המקומי הגולמי צפוי לגדול בכ-55.3 מיליארד דולר בשנה. כמו כן, לתקציב המדינה ימצאו מקורות פנויים חדשים בסך 75 מיליארד ש"ח בשנה (גידול של כ-20% בתקציב המדינה), אשר יוכלו לשמש למימוש מדיניות כלכלית חברתית נרחבת, לרבות יישום המלצות ועדות גרמן, אלאוף וטרנטנברג. ההשפעות הכלכליות של ההסדר יורגשו בכל שכבות האוכלוסייה ויביאו שיפור משמעותי במצבם של כל משקי הבית בישראל. להלן עיקרי ההשפעות הכלכליות:

1. גידול בתמ"ג:

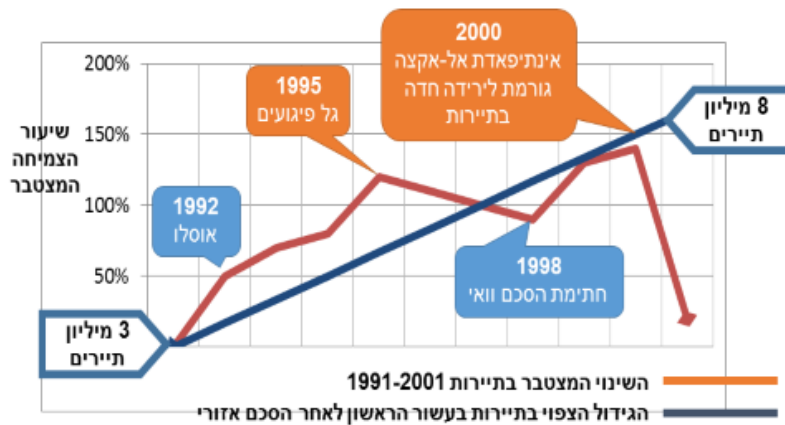

א. גידול בתיירות הנכנסת

מיקומה הגיאוגרפי, מזג האוויר הנוח, הערך ההיסטורי והיותה יעד קדוש לשלושת הדתות ממקמות את ישראל כיעד תיירות עולמי ממדרגה ראשונה. עד כה העיב על כך החשש מהמצב הביטחוני כמו גם החרמת ישראל על ידי לא מעט מדינות. הגעה להסדר אזורי תבטל את כל החסמים, תאפשר השקעות בתשתית תיירותית וללא ספק תגדיל מאוד את היקף התיירות הנכנסת לישראל, לרבות תיירות ממדינות האזור.

בכדי להעריך את היקף הגידול הצפוי בעקבות הסדר אזורי, ניקח בחשבון כמה מקרי בוחן. בין השנים 2010-2015 נכנסו לישראל בממוצע כ-3.37 מיליון תיירים בשנה. מספר התיירים שנכנסו למצריים בשנת 2010 הגיע לשיא של 14 מיליון, רובם מאירופה. אין סיבה שבעתיד, במצב של יציבות וביטחון, לא יגיע היקף התיירות הנכנסת לישראל לסדרי גודל דומים. בנוסף, במחקר שפרסם ד"ר יעקב שיינין עם נעה צבי בינואר 2008 נאמד פוטנציאל התיירות הדתית בישראל (נוצרית ויהודית) עד לשנת 2025 בכ-7.5 מיליון בשנה, מבלי לקחת בחשבון השפעה אפשרית של הסדר אזורי. כמו כן, ניתן ללמוד מההשפעה החיובית של הסכמים מדיניים בעבר - היקף התיירות הנכנסת לצפון אירלנד בעשור שלאחר חתימת הסכם השלום בשנת 1998 גדל פי 6 (מ-1.47 ל-7.74 מיליון תיירים בשנה), ובשנים סביב הסכם אוסלו, בין 1992 ל-1995, גדל מספר התיירים הנכנסים לישראל ב-47% בשלוש שנים (מ-1.5 ל-2.2 מיליון).

לאור האמור לעיל, ההערכה הזהירה ביותר המקובלת על אנשי המקצוע היא כי ניתן לקבוע שבמהלך 10 שנים מהגעה להסדר אזורי, יגיע מספר התיירים הנכנסים לישראל לכ-8 מיליון בשנה (גידול של כ-5 מיליון). הגרף הבא מציג את הערכתנו בהתאם לגידול בתיירות בתקופת אוסלו:

בהנחה שהוצאות ישירות של תייר ממוצע בישראל הן כ-1,500 דולר, מדובר בתוספת ישירה של כ-7.5 מיליארד דולר לתמ"ג, מן השנה העשירית ואילך. אם נחשב גם את התפוקה הנובעת (תפוקת ענפים המייצרים מוצרים ושירותים לענף התיירות) ואת התפוקה מצריכה פרטית של המועסקים בענף התיירות, התרומה של התיירות לתמ"ג (לפי מכפיל של 2.91) תהיה 22 מיליארד דולר.

ב. גידול בייצוא:

למדינות רבות באזור יש אינטרס ורצון להרחיב את הקשר הכלכלי עם ישראל. מדינות אלו מודעות לכך שהידע הטכנולוגי הישראלי והניסיון בתחומים כגון חקלאות, מים, בריאות ואנרגיה יוכלו לסייע ולשפר את כלכלתן ואת רווחת תושביהן. אולם ברור כי ההתקדמות בתהליך המדיני ופתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני יעמדו כתנאי הכרחי לפני כל פריצת דרך בנושא.

במהלך העשור האחרון, המזרח התיכון היה בין האזורים בהם הצמיחה הכלכלית היתה מהמהירות בעולם, שני רק למזרח אירופה ודרום-מזרח אסיה מבחינת גידול התוצר והסחר הבינלאומי. בעוד שבין השנים 2003 ו-2011 הייבוא הגלובלי של סחורות ושירותים עלה בכ-130%, היבוא מן המזרח התיכון גדל ב-250%. כלל המדינות המוסלמיות מייבאות סחורות בכ-1.9 טריליון דולר בשנה.

טורקיה מהווה דוגמה טובה לפוטנציאל הכלכלי הגלום בחיזוק קשרים כלכליים. בעשור האחרון, הייצוא הישראלי לטורקיה גדל ביותר מפי 4 חרף תקופות של ההידרדרות ביחסים הדיפלומטיים. הסחר צמח בהתמדה, והוא מקיף כעת קשת רחבה של מוצרים תעשייתיים ואחרים. הייצוא הישראלי לטורקיה בשנים 2013-2015 עמד על ממוצע של 1.02% מסך הייבוא השנתי של טורקיה. ניתן לאמוד את פוטנציאל הייצוא הישראלי למדינות המסולמיות על בסיס המודל הטורקי, ולהעריך ש-10 שנים לאחר חתימת הסדר אזורי, הייבוא מישראל בכלכלות אלו יעמוד גם הוא, בדומה לטורקיה, על 1.02% מ-2.3 טריליון דולר – כלומר, כ-23 מיליארד דולר תוספת לייצוא הישראלי בשנה.

אין ספק כי להסדר מדיני תהיה השפעה גם על הייצוא הישראלי לשאר העולם. בעבר, בתקופות בהן נראה היה כי פני המזרח התיכון לקראת הסדר מדיני, צמח הייצוא הישראלי בקצב גבוה – בשנים

1993-1995 (שנות תהליך אוסלו) היצוא הישראלי צמח ב-67% בשלוש שנים. שיעור גידול דומה שיתפרש על פני 10 שנים, ייצור גידול מתון של 1.15 מיליארד דולר בשנה בעשר השנים הראשונות לחתימת ההסדר, עד לתוספת של 11.5 מיליארד דולר לייצוא מן השנה העשירית ואילך.

אם כן, תוספת של 23 מיליארד דולר בהיקף הייצוא למדינות האזור ושל 11.5 מיליארד דולר בהיקף הייצוא לשאר העולם, מסתכמים ב-34.5 מיליארד דולר בשנה. אם נשתמש במכפיל 0.9 לאמדן תרומת היצוא לתמ"ג, (בהתאם למודל שפותח בשנת 2010 על ידי ד"ר עמית פרידמן מחטיבת המחקר של בנק ישראל ופרופ' צבי הרשקוביץ מאוניברסיטת ת"א), הרי שהתוספת לתמ"ג תודות לגידול הצפוי בייצוא נאמדת ב-31 מיליארד דולר בשנה.

ג. גידול בהשקעות הזרות בישראל

השקעות זרות ישירות, (FDI – Foreign Direct Investment), נחשבות כיום בעולם כאחד המנופים העיקריים לצמיחת כלכלות בכלל ושל מדינות קטנות בפרט. ישראל ידועה כמקום בו מתרחשות פריצות דרך עולמיות במגוון תחומים ואלו הופכות לסיפורי הצלחה בקנה מידה עולמי ולמנועי צמיחה ומקורות רווח לכלכלת ישראל.

עם הגעה להסדר אזורי, לכשתוסר אי הוודאות הביטחונית ויועלה דרוג האשראי, ישראל תהיה עוד יותר אטרקטיבית ותמשוך משקיעים וחברות, כולל קרנות לאומיות ופרטיות שנמנעו עד כה מהשקעה בישראל, לרבות ממדינות מוסלמיות. היקף ההשקעות הזרות בישראל לאחר האצת תהליך המדיני בשנות ה-90 יכול ללמד על הפוטנציאל בהסדר עתידי. בין השנים 1994-1996 גדל היקף ההשקעות כמעט פי 6 במשך שנתיים (מ-415 מיליון דולר לכ-1.984 מיליארד דולר). גם היקף ההשקעות הפיננסיות הזרות גדל בשנים אלו ב-86% (מ-183 מיליון דולר ל-340 מיליון דולר).

היקף ההשקעות הזרות בישראל מהווה כיום פחות מפרומיל מסך ההשקעות הזרות הישירות בעולם ומכאן שפוטנציאל הגידול משמעותי. בהערכה זהירה ניתן לצפות, שהסדר אזורי יביא להכפלת היקף ההשקעות הזרות בישראל תוך 10 שנים. זאת בקצב גידול של 1 מיליארד דולר בשנה עד ל-10 מיליארד דולר בשנה מן השנה העשירית. אם נשתמש במודל שפורסם ע"י יואל הכט, אסף רזין וניצן שנער לאומדן השפעת ההשקעות הזרות על התמ"ג (מכפיל של 0.23) – נמצא כי תוספת השקעה זו צפויה להגדיל את התמ"ג בכ-2.3 מיליארד דולר בשנה.

2. גידול במקורות תקציב המדינה

א. גידול בהכנסות ממסים

בהתאם להערכות שהוצגו לעיל, ב-10 שנים הראשונות להסדר אזורי התוספת לתוצר צפויה לעמוד על כ-55.3 מיליארד דולר בשנה, המהווים גידול של כ-19% בתוצר, מעבר לגידול הצפוי ללא הסדר. על פי מודלים כלכליים מקובלים, מקדם הגידול בהכנסות המדינה ממסים ביחס לגידול בתמ"ג הינו 1.2. לפיכך, גידול של 19% בתמ"ג יביא לגידול של 22.8% בהכנסות ממסים, שעמדו ב-2015 על כ-270 מיליארד ₪ בשנה. מכאן, שהגידול בהכנסות ממסים יעמוד על כ-61.5 מיליארד ₪ בשנה.

ב. הפחתת הריבית על החוב עם עליית דרוג האשראי

דירוג האשראי הבינלאומי של ישראל עומד כיום על A+. מדובר בדירוג טוב למדי, אך נמוך עבור מדינה שצלחה את המשבר הכלכלי בשנת 2008 באופן הטוב ביותר מבין מדינות ה-OECD, ומציגה מאז את הצמיחה הגבוהה ביותר בין מדינות הארגון. בפועל, מצבה הכלכלי של ישראל הנו ברמת דירוג של AA, אך אי היציבות הביטחונית במזרח התיכון גורמת לחשש בקרב המשקיעים לגבי השקעות בישראל. כתוצאה מכך דירוג האשראי של ישראל נמוך יותר.

כיום, מנפיקה ממשלת ישראל מידי שנה אג"ח בשווי 33 מיליארד ₪ בממוצע, החוב החיצוני הכולל הנו כ-110 מיליארד ₪ והחוב הפנימי כ-600 מיליארד ש"ח. על פי נתוני השווקים הבינלאומיים כיום, העלות דירוג האשראי ל-AA תאפשר לממשלת ישראל להנפיק אג"ח בריבית נמוכה ב-0.4% מהממוצע כיום, מה שיביא לחיסכון של כ-2.1 מיליארד ש"ח ₪ בשנה.

ג. הפחתה בתקציב הביטחון החל מהשנה ה-5 להסדר

הסדר אזורי צפוי לאפשר הפחתה מדורגת, החל מהשנה ה-5 להסדר, בשיעור תקציב הביטחון מסך התוצר. ניתן להניח שניתן יהיה להפחית את ההוצאה הלאומית לביטחון בין השנים ה-6 ל-10

מחתימת ההסדר ב-3.2% בשנה. הליך הקיצוץ יהיה מתון, הדרגתי וממושך ויתחיל רק 5 לאחר חתימת ההסדר, בכדי להבטיח יציבות וביטחון בהתאם לתנאים בשטח. על פי הערכה זו, מן השנה העשירית לחתימת ההסדר יגיע הקיצוץ בהוצאות הביטחון לכ-11.4 מיליארד ש"ח בשנה (מתוך ההוצאה העומדת על 70 מיליארד ש"ח בשנה כיום).

שימושים אפשריים במקורות הנוספים לתקציב המדינה

בהשוואה למדינות ה-OECD מדינת ישראל נמצאת בנחיתות משמעותית בהקצאת מקורות במספר שירותים לאזרח. החסר היחסי בולט במיוחד בשרותי הבריאות ושירותי הרווחה. המקורות שיתפנו ויתווספו לתקציב המדינה יוכלו להביא לשיפור ניכר ואף דרמטי בתחומים אלו מתוך שאיפה להגיע לרמת השירות הציבורי במדינות המערב המתקדמות.

ניתן כמובן להציע שימושים רבים לתוספת התקציב. אנו בחרנו להביא דוגמא אחת לשימושים אפשריים, אשר נותנים מענה למצוקות הבולטות שקיבלו ביטוי במסקנות וועדות טרכטנברג, גרמן ואלאלוף:

1. תוספת של כ-34 מיליארד ש"ח לתקציב הבריאות שיופנו לתיקון העיוותים הקשים הקיימים כיום במערכת הבריאות ולהקלה על הנטל הכלכלי המוטל היום על הציבור: הוספת תקני אחיות, קיצור זמני המתנה, תוספת לביטוח הלאומי לצורך טיפול סיעודי, בנייה והרחבת בתי חולים, הגדלת מספר מיטות האשפוז, טיפולי שיניים לילדים וקשישים ועוד. לדוגמא:
 - מיטות אשפוז לאלף איש - 3.4 במקום 1.9 כיום.
 - אחיות לאלף איש - 8.8 במקום 4.8 כיום.
 - שיעור תפוסה - 77% במקום 98% כיום.
2. תוספת של כ-6 מיליארד ש"ח לתקציב החינוך שתאפשר **חינוך חננם לגילאי 3-5**, חיזוק המחקר האקדמי וסגל ההוראה באוניברסיטאות, בלימת 'בריחת המוחות' מישראל ואף החזרתם לארץ, וסבסוד סטודנטים במכללות האקדמיות.
3. תוספת 10 מיליארד ש"ח להשקעה בתשתיות לפריפריה ככלי להוזלת מחירי הדיור.
4. 10 מיליארד ש"ח להפחתת המס על הדלק ומס הקנייה על כלי רכב חדשים.
5. תוספת 2 מיליארד ש"ח לתקציב ביטחון הפנים, שיופנו לתוספת תקנים של 3000 שוטרים והצטיידות.
6. תוספת 4 מיליארד ש"ח לתקציב הרווחה, שיופנו להכפלת תקרת ומשך קבלת דמי האבטלה, ולהעלאת גמלת הבטחת הכנסה ממוצעת למחצית השכר הממוצע במשק, מה שיספר משמעותית את חייהם של למעלה מ-100,000 משפחות בישראל. לצורך המחשה בלבד, ניתן להראות את הצמיחה הבאה ברמה החודשית:

- קצבת נכות כללית של 100% תעלה מ 2,342 ש"ח ל 4,342 ש"ח

- קצבת שארים לאלמן/ה קשישים תעלה מ 1,617 ש"ח ל 2,617 ש"ח

- קצבת זקנה ליחיד תעלה מ 1,531 ש"ח ל 2,531 ש"ח
- הבטחת הכנסה ממוצעת תעלה מ 2,100 ש"ח ל 4,500 ש"ח

7. תוספת 6 מיליארד ש"ח לתקציבי התרבות, המדע, הספורט, איכות סביבה ועוד.

לסיכום, אם נתבסס על סקר הוצאות המשפחה של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה :

- סך הצריכה הפרטית תגדל ב-18%
- ההוצאה על סעיף הדיור תפחת ב-10%
- ההוצאה על סעיף הבריאות תפחת ב-20%
- ההוצאה על סעיף החינוך, תרבות ובידור תפחת ב-10%
- ההוצאה על סעיף תחבורה עצמית ותקשורת תפחת ב-10%
- כך יתווספו אלפי שקלים לכל משפחה בישראל בכסף מזומן או בשווה ערך

